

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "פינחס" (ובו ו' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ל"א "הכרעת המו"צ וההשלכות"

לברוח יברח, מכל מקום שייך הידור ונפשו הייתה חושקת שתבוא המצוה לידו באופן שיהיה מוכרח לקיימה".

מדבריו נשמע שר' עקיבא לא עשה טצדקי כדי למות, הוא לא הלך להמציא עצמו למיתה אלא נהג בדרכו להרביץ תורה, כיון שאם לא ירביץ תורה חלילה וחס תשתכח תורה מישראל, מאידך עשה זאת בלא לסכן אחרים כשחשש על רשב"י שעלול להיתפס בגין הרבצת התורה שלו בכלא מנע עצמו מללמדו, הוא רק לא החביא עצמו לברוח מהרבצת תורה וכשעשה כן שמח אם תהיה אפשרות שיקדש שם שמים, אבל לא עשה מעשים פרובוקטיביים להביא את עצמו למיתה כיון שאדרבה צריכים לברוח ממקום הסכנה, ולו יצויר שיכול היה ר' עקיבא לברוח עם תלמידיו למקום רחוק מהישג יד הרומאים היה עוקר ממקומו כדי לקיים את חובת הרבצת התורה שלא תשכח תורה מישראל באופן הזה ודו"ק.

היוצא מדברי השל"ה הקדוש דאין לאדם להמציא עצמו לדי פיקוח נפש אפילו אם זה נוגע לנושא של קידוש ה', ואף שישנה הלכה של קנאים פוגעים בו, ברם מאידך ישנה גם הלכה ואין מורין כן וכיון שזו היא הלכה שאין מורין כן, למה לא היה יכול להשמיט את עצמו ולא להכניס את עצמו לדי סכנה?

ב"טיפה מן הים" להגר"מ זילבר שליט"א רצה ליישב הקושיא על פי דברי הגמ' בברכות (דף כ' ע"א) אמר ליה ר' פפא לאבבי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי שנא אגן דלא מתרחיש לן ניסא? אמר ליה קמאי הוּו קא מסרי נפשיהו אקדושת ה' אגן לא מסרינן נפשין אקדושת השם, כי הא דרב אדא בר אהבה חזיה לההיא כותית דהות לבישא כרבלתא בשוקא, סבר דבת ישראל היא קם קרעיה מינה".

ויש לתמוה וכי בדורות האחרונים לא היו מוסרים את נפשם על קידוש השם הרי אף ביומינו אנו, אנו מוצאים רבים וטובים שהולכים על קידוש ה', והיאך הוציאה הגמ' קביעה שכבר בדורות של אב"י ורב פפא כבר לא היו מצויים מוסרי נפש על קידוש ה'?

א) מפני מה סיכן פינחס עצמו כשלא היה הכרח למסור את הנפש?

איתא בפרשה (פ' כ"ה פס' י"א) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי".

בגמ' בסנהדרין (דף פ"ב ע"א) מובאים כמה וכמה ניסים שנעשו לפינחס בשעת מעשה, דאמרינן התם, אמר רבה אמר ר' יוחנן, הבא להימלך אין מורין לו, ולא עוד אלא שאם פירש זמרי והרגו פנחס נהרג עליו, נהפך זמרי והרגו לפנחס אינו נהרג עליו שהרי רודף הוא. (יעו"ש דנמנו שם כעשרה ניסים, ויש גם מניין של י"ב ניסים במדרש).

נמצא שפינחס הלך לעשות מעשה שבעצם היה בגדר "הלכה ואין מורין כן" ובשל זה מעשהו נחשב כמעשה רדיפה גמור ומותר היה לזמרי להרוג את פנחס, בעוד שפנחס היה צריך להיזהר לעשות את המעשה רק בשעת העבירה ממש ולא רגע לאחר מכן, ובשל הסיכון הרב שחרף נפשו למות בשביל זה זכה לשכר כה עצום.

ברם צריך להבין איך היה מותר לו על פי דין לסכן את עצמו והלא כבר ייסד רבינו השל"ה הקדוש זי"ע (שער האותיות אות אלף אמת ואמונה אות נ"ט ס') שאסור למסור את הנפש בשביל לקדש שם שמים כל עוד אינו מוכרח לדבר. דז"ל "אינו מחויב להביא עצמו לדי קידוש ה' ואדרבה אם יכול לברוח יברח, או אם יכול לפדות עצמו בכל אשר לו, את כל הון ביתו יתן ולא יהרג. ואף דמצינו בהדיא גם במצוות עשה דקידוש ה', להדר אחר מצוה זו, כמו שאמר ר' עקיבא (ברכות דף ס"א ע"ב) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ובכל נפשך, אפילו נוטל נפשך, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו" (ומזה נראה אדרבה, שיש עניין גדול להמציא את עצמו למיתה כדי לקדש שם שמיים שהרי אמר מתי יבוא ליד ואקיימנו) אומר על זה השל"ה הקדוש "הן אמת שאין הפשט וגם אין הדין להדר שיבוא לידי מיתה בקדושת ה' (אדרבה המצוה הגדולה יותר לחיות על קידוש ה', לקדש אותו בכל רגע כשחי ומקיים המצוות ולא למות פעם אחת ויותר לא יוכל לקדש את ה') דכבר כתבתי שאם יוכל

ויכפר על בני ישראל. ובפרש"י: והייתה לו ברית זאת, ברית כהונת עולם, שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ותולדותיהן שיולידו אחר המשחן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח (כי היה קטן) לא בא לכלל כהונה עד כאן, וכן שנינו בזבחים (דף ק"א ע"ב) לא נתכהן עד שהרגו לפינחס.

(מה שנקט רש"י כאן אינו עולה עם כל השיטות בגמ', דאיתא פלוגתא התם בזה, דעת רבי אלעזר אמר רבי חנינא, לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, ויליף לה מהפסוק והייתה לו ולזרעו אחריו לכהונת עולם, הרי שההבטחה הזו הגיעה אליו רק לאחר הריגת זמרי, אבל קודם לכן לא היה כהן. ברם רב אשי פליג עליה בזה, דלא נתכהן פנחס עד ששם שלום בין השבטים ויליף לה מהפסוק ביהושע (כ"ג) "וישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה וגו'". ובפרש"י: בכל מקום אתה מוצא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אין כהונה כתובה אלא באלעזר וכאן כתובה בפינחס וההוא כתיב סתם" ומה שנאמר והייתה לו ולזרעו אחריו מפרש הוא לענין הברכה. ובפרש"י ההוא קרא התם בברכה כתיב, בשרו שלא תפסוק כהונה מזרעו, אבל עדיין לא נתכהן, ואקשינן על רב אלעזר, הא כתיב וישמע פינחס הכהן? ומתריצין ההוא ליחס זרעו אחריו, ובפרש"י: מימי משה נתכהן וכשם שלום נתייחס להיקרא כהן וליחס זרעו במעלות כהונה שלא היו כהנים גדולים אלא מפינחס. ועוד שיטה שלישית איכא בגמ' התם (ק"א ע"א) דפינחס נתכהן יחד עם כולם אלא דלא היה ראוי לשמש בגין קטנותו, ונחת רש"י לפרש את הפרשה כשיטה הנראית יותר בפשט כדרכו בקודש).

וכבר תמה בזוהר הק' בפרשתינו, היאך זכה פינחס לכהונה דווקא במעשה הריגה והלא מעשה רציחה היא סיבה לפסול כהן שלא יוכל לכהן, איך כאן דווקא זכה לכהונה במעשה הריגה? וז"ל "תא חזי כל כהן דקטיל נפש פסיל ליה כהונתיה לעולמין וכי ופנחס מן דינא פסיל לכהנא הוה, ובגין דקינא ליה להקב"ה איצטריך ליחסא ליה כהונן עלמין".

וכן מצינו בבבלי (ברכות דף ל"ב ע"ב) "אמר ר' יוחנן כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, שנאמר ידיכם דמים מלאו" ויעוין בתוס' ביבמות (דף ז' ע"א ד"ה שנאמר) הרי שחטא של רציחה חמור הוא עד מאד שאסור לכהן לשאת את כפיו יותר, ומסתמא אף יהיה אסור לו לעבוד עבודה שבאה לכפר על בני ישראל כיון שכל העבודות נעשות על ידי כפיו והרי כפיו מלאו דמים. ולפי"ז יש להבין את תשובת הזוהר הק' שבגין שקנא לקב"ה קיבל את כהונת עולמים, מפני מה דווקא עקב הרציחה זכה לכהונה האם בגין זה הרציחה אינה נחשבת עוד רציחה?

ובחזקוני ביאר מעט את הדברים וז"ל "בריתי שלום, דואג היה פן יפסיד כהונתו, דאמרינן כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, עד שהבטיחו הקב"ה הואיל

ברם נראה הביאור בזה שאצל הדורות הראשונים כאשר היו רואים מעשה של חילול ה' מבחינתם היה זה בגדר שבאה המצוה לידיהם שהם מוכרחים לקיימם בשל חמימות לבם על העניין. ולפיכך היו מוכנים אפילו לסכן את עצמם, כי בשל יראת השמים המופלגת שהייתה בהם הם הרגישו את עצמם מוכרחים, ואת זה בא לציין אביי, את החילוק בין דורות ראשונים לדורות אחרונים, כפי שאנו רואים במעשה של רב אדא בר אבהו שכשראה אשה מתלבשת בשוק בלבוש אדום שהיא פרצה לצניעות לא שקל את הדבר שמא היא גויה, הוא ראה כאן פרצה נוראה ברה"ר ולפיכך שזה בגדר בא לידי כיון שאינו יכול לעמוד בעצמו כי יש כאן חילול השם ובשבילו זה הכרח לפי מצבו.

וזהו החילוק בין דורות ראשונים לאחרונים שבדורות האחרונים לא מסרו את הנפש רק אם חשו הכרח גמור בעניין, כגון שהכריחו אותם אחרים על הדבר, ואילו דורות ראשונים מסרו את נפשם אפילו שלא הוכרחו על ידי אחרים, אלא יראת ואהבת השם שהייתה עמוקה בתוך לבם היא זו שהכריחה אותם שלא יכלו לראות כבלע את הקודש, וזהו ההכרח שלהם, ובזה הייתה זכותם של דורות הראשונים שנעשו להם ניסים גלויים ואילו דורות אחרונים שלא עמדו במדרגה הזו לא זכו לשבירת כללי הטבע בצורה גלויה.

לפי"ז מבאר הגר"מ זילבר שליט"א מפני מה מסר פינחס את נפשו אף שהכניס את עצמו בסכנה עצומה כיון שראה את מעשה זמרי שנעשה לעיני כל ישראל שזה חורבן ממש מבחינת גודל חילול השם, אם חלילה וחס לא היה נעשה מעשה כנגד של קידוש ה', היה זה מצב בלתי נסבל לחלוטין, פינחס שהייתה בווערת אצלו יראת ה' בצורה כזו שהוא לא יכול היה לחשוב אחרת מזה שעליו מוטלת המצוה ולרגע קט לא עלה כמשקל נגדי מחשבת הסיכון שבדבר, וכיון שכן אין הוא נחשב כמסכן את עצמו, כיון שהוא כבר בגדר הכרח גמור ובזה אפשר לומר דאין חילוק בין אחרים מכריחים אותו על הדבר לבין אם ההכרח נובע ממנו עצמו כי הוא לא יכול לסבול את חילול השם הנורא.

(ולפי"ז אפשר לומר דמהאי טעמא גופא גם רבי עקיבא עצמו בגדר חש בהכרח גמור, שהרי אי אפשר להיכנע לתכתיבים של מלכות הרשע שרוצה לשרש את הרבצת התורה מעם ישראל ובו תלויה כל החיות של עם ישראל כפי שאמר לפפוס בן יהודה לפיכך לא ברח עם התלמידים כדי להרביץ במקום אחר כי כאן מתבקשת מסירות נפש להראות למלכות רומי שאין היא מאן דאמר לנעול את התורה, ברם אין זה נראה כל כך מדברי השלי"ה הקדוש וצ"ב)

(ב) למה לא נפסל פינחס לעבודה אף ששפך דם?

איתא בפרשה (פ"ה כ"ה פס' י"ג) "והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוקיו

של הקב"ה, שהרי ממעט הוא כביכול מכוחו של הקב"ה שברא את כל העולם כולו ובעל הכוחות כולם ומשווה כביכול איזוהו כוח שמתחתיו כאילו שווה לו, על כן חטא עבודה זרה חמור כל כך שחובה לבער את עובדי הע"ז וכל מי שמוחה את עובדי הע"ז מרבה את כבודו של הבורא יתברך ומרבה את דמותו בזה, אי"כ יש לומר דכל תכלית 'לא תרצח' שלא למעט את הדמות, ברם כשמוחה למענו יתברך את עובדי ע"ז הרי אדרבה הוא מרבה את כבוד השי"ת ומרבה בדמותו. ועל כן פשוט הוא שבגין חטא העגל היה קטרוג גדול על עם ישראל ובגין זה נגזרה כליה על עם ישראל ומשה רבינו שהביא את בני לוי למחות על כבודו של השי"ת הביא להם בזה את הכהונה, דעל ידי זה נבחר שבט לוי תחת הבכורות שטעו אחרי העגל.

ברם היה מקום לומר דזה דווקא במחיית חוטאים בעגל שחטאו בע"ז, אבל זמרי בן סלוא חטא רק בזנות של פנויה ולא בע"ז, שאם לא כן היה מותר להרגו מדן עובד ע"ז ועונו לא היה רק בגדר של קנאין פוגעין בו בלבד, ולפיכך היה מקום לומר דעל חטא כזה לא יהיה פינחס ראוי לכהן, אך כיון שהיה קצף גדול על עם ישראל שחטאו בבעל פעור בגין בנות מואב ומדן שהחטיאום בחטא של בעל פעור בשל כך פרצה המגיפה ומעשה פינחס כיפר על חטא זה ובגינו נעצרה המגיפה, נמצא שהרבה בכבוד ה' ואדרבה מנע את המגיפה, לפיכך גם במעשה זה היה ריבוי הדמות. ולפיכך זכה לברית הכהונה (ועדיין יש לעיין למה נפסל דוד המלך שהרג את אויבי ה' על פי הסנהדרין האם שונה הייתה רציחה שלו שמיעטה בדמות, מה הגדר בזה? וצ"ע).

ג) האם היה מקום להפקיע את אשת צלפחד מיבוס כדן אשת מומר?

איתא בפרשה (פרי' כ"ז פס' ד') "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתנו כי אין לו בן תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו" ובפרש"י: למה יגרע שם אבינו, אנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות חשובות זרע תתייבם אמנו ליבם. כי אין לו בן, הא אם היה לו בן, לא היו תובעות כלום, מגיד שכחמניות היו".

נראה שבנות צלפחד באו בטענת ממי' בהגדרת בת במקום בן, אף הן מודות שאין להן טענה של ירושה כשיש בן, דאין בת שוה לבן, כל הטענה שלהן היא שבת היא זרע ולפיכך אי אפשר שלא תהא להן זכות ירושה לחלוטין, ואם אין בת נחשבת כזרע למה האם נפטרת מיבוס, הרי נאמר בדין זה שאם אין למת זרע חייבת אשתו ביבוס וחליצה והיאך יתכן שכלפי יבוס נחשבת הבת כזרע וכלפי ירושה אין היא נחשבת כזרע? אבל מודות היו שיש עדיפות לבן על פני בת ולפיכך לא באו לתבוע ירושה במקום הבן.

ומרן הגאון החת"ס זי"ע (ח"ו בליקוטים סי' נ"ו) הביא שנשאל על ידי ת"ח לשיטת המרדכי (יבמות פ"ד סי' ק"ז) דהעלה לגבי מומר שמת בלא בנים שאין אשתו

והרציחה לשם שמים הייתה כמו שמפרש והולך". אי"כ לפי זה יובן דכאשר הדבר נעשה למען שמו יתברך אין ברציחה הזאת קטרוג של ידיכם דמים מלאו.

ועדיין צ"ע, אי"כ במה גרע דוד שהרג את אויבי ישראל וודאי שהיו רציחותיו לשם שמים, שהרי עשה זאת על פי הוראת הסנהדרין, ואע"פ כן לפי דברי נתן הנביא נפסל מלהקים את המקדש כיון שידידו מלאו דמים. הרי שמציאות של שפיכות דמים מונעת את העבודה, אי"כ מה החילוק בין הרציחה של דוד משפיכות הדמים של פינחס, ולכאורה צ"ע.

וראיתי ב"טיפה מן היס" (למרן הגר"מ זילבר שליט"א) להקשות להיפך, דהנה שבט לוי זכה לכל הכהונה בזכות זה שהרגו את ישראל שעבדו לעגל, כפי שנאמר (שמות (פרי' ל"ב פס' כ"ז) "ויאמר להם כה אמר ה' אלוקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו ויעשו בני לוי כדבר משה ויפול מן העם ביום ההוא כשלושת אלפי איש ויאמר משה מלאו ידיכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה" ופרש"י: מלאו ידיכם אתם ההורגים אותם, בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום, כי איש מכם ימלא ידו בבנו ובאחיו".

הרי לנו שעצם הזכיה לכהונה הייתה מכוח מה שהרגו אלפי יהודים אמנם עוברי עבירה, אבל גם על רציחת זמרי בן סלוא תמה הזוהר הקדוש מפני מה זכה פינחס לכהונה אם הרג את זמרי, הרי שעצם מעשה רציחה מונעת את העבודה ואין זה משנה את מי הרגו, מפני מה זכו הכהנים לעצם הכהונה מכוח הרציחה, מה השוני בין רציחה זו שכל כוח הכהונה הגיע להם בשל זה, לרציחת זמרי בן סלוא שאלמלי ההבטחה של הקב"ה לא היה פינחס לכהן?

והביא שם מ"צרו המור" שעמד בקושיא הנ"ל וז"ל "שאע"פ שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו ולא יעבוד עבודה, זה לא יהיה כן, אלא שיעבוד עבודה ויהיה כהן לעולם, והטעם לזה, לפי שקינא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל, לרמוז כי ההורג את הנפש הוא ממעט את הדמות ובעבור זה ה' כועס עליו ועל הבאים אחריו, אבל כאן היה ההיפך, כי הוא קינא לאלוקיו אחר שקינא את קנאת אלוקיו הפר את כעסו באופן שלא יכעוס על בני ישראל.

ובביאור הדברים פירש הגר"מ זילבר שליט"א, דהנה יש להבין מהו חומר איסור רציחה שמחמת זה נפסל הכהן מעבודה? ויש לבאר זאת על פי דברי רש"י בשה"ש (פרי' ד' פס' ה') "אנוכי כנגד לא תרצח, שהרוצח ממעט את דמותו של הקב"ה" (שהרי הקב"ה ברא את יצוריו בדמותו וצלמו, הרי שכל אחד מיצוריו של הקב"ה הוא בבחינה מסוימת של הבורא, שהרי טבוע בו חותמו של הבורא, לפיכך כל רציחה ממעטת את הדמות של הקב"ה, ברם מאידך מכוון לא תרצח גם כנגד אנוכי לומר שחטא עבודה זרה אף הוא ממעט כביכול את דמותו

ובחתי"ס כתב לבאר את טענת בנות צלפחד, דהנה במרדכי לא כתב דהכוונה במומר לדבר אחד ושומר על כל התורה כולה מלבד המצוה המיוחדת (כגון שמומר רק לחילול שבת דאף שמומר לחלל שבת חמור ממומר לדבר אחד מכל מקום נראה דגם מומר כזה עדיין זוקק את אשתו ליבום, ומה שנתכוון המרדכי לפטור אשת המומר כוונתו למומר שדבק בדת אחרת ונהיה כאחד מן הגויים ממש, דבכה"ג יצא מכלל ישראל לגמרי ועליו נאמר שאינו בהקמת שם. ולפי זה מקושש ודאי לא היה בכלל זה (ועוד יותר רצה לומר בחתי"ס שאפילו אחאב בן עמרי שהרשיע כל כך מכל מקום לא יצא לחלוטין מגדר ישראל ואם היה מת הייתה אשתו זקוקה ליום אם לא היה לו זרע).

עוד כתב החתי"ס ליישב, דהרי כל המומתין מתוודין שכן אומרים להם לפני מיתתם התוודה, וודאי דצלפחד התוודה בטרם מותו ועשה תשובה וכיון שכן בשעת מיתתו כבר לא נחשב יותר למומר וכיון שכן הוא אשתו זקוקה ליבום. ברם ב"כלי חמדה" תמה לשיטת ר"א ביבמות (דף ק"ט ע"א) דנישואין הראשונים מפילין ליבום ולדבריו כל שיש זמן מסוים בעודו בחיים שאין אשתו זקוקה ליבום נאסרת על היבם מחיים ופטורה מן היבום, לפי זה עדיין לא ארווחא כלום, דאם היה לצלפחד דין מומר בשעה מסוימת בחיים באותה שעה כבר לא היה יכול להפיל את אשתו ליבום דהרי שעה אחת לא הייתה ראויה. אולם לאח"כ דחה הכלי חמדה דכל כוונת ר"א באופן שגירשה והחזירה, כיון שמעשה הגירושין אוסר את אשתו על היבם בכה"ג אף אם שב ונשא אותה בשנית שוב אין נישואין אלו מפילים ליבום, אבל אם הוא הפטור וההפקעה מצד דין צדדי, משום שהוא מומר זה לא עושה חלות איסור על היבם כיון שעדיין אין היא עומדת ליבום ובכה"ג רק שעת מיתה מפילה ליבום ובשעת מיתה כבר עשה צלפחד תשובה.

וראיתי מביאים מאבות דרבי נתן (פ"ר מ"ה) שמדבריו ממש מוכח כדברי החתי"ס דאיתא התם "שלושה אמרו וידיו ואבדו מן העולם הזה ונחלו חיי העולם הבא, ואלו הן המקושש המקלל ועכו". הרי לנו שהמקושש עשה תשובה גמורה לפני מיתתו ובשל זה נחל חיי עולם הבא ומי שנקרא נחל חיי עולם הבא אי אפשר לכנותו בגדר מומר (ובפרט לפי מה שמובא בכמה מקומות שכוונת צלפחד הייתה לשם שמים, דזה אומר שלא נתכוון לחלל את השבת כמומר אלא אדרבה רצה להראות את חומר איסור שבת וטעה בדין שאסור לעשות דבר כזה וודאי שבכזה דבר אי אפשר לעשותו מומר גמור, אמנם יש לעיין לדברי מרן הגר"ח הלוי זי"ע שייסד שאפיקורוס בטעות ואף באונס נחשב לאפיקורוס שהרי בפועל הוא מופקע מהאמונה ומה לי שהוא שוגג בפועל מכל מקום הוא אפיקורוס, ברם נראה דכל זה בא רק להגדירו בדין אפיקורוס שבפועל הרי הוא אינו מאמין, אבל מומר זה גדר של רשע גמור ובוה יש לחלק בין מי שעשה בכונה ובמזיד למי שטעה וחשב שכה"ג מותר הוא ואיתא בגמ'

זקוקה ליבום, לפי שאינו בהקמת שם בישראל. והנה צלפחד חטא בחילול שבת והא קימ"ל בגמ' בחולין (דף ה' ע"א) דמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז (ולפיכך לא ידע משה רבינו באיזו מיתה לדונו כיון שעוד לא פורש שדין מחלל שבת בפרהסיא בסקילה ומאידך דן מסברא דנפשיה דצריכים לדונו בסקילה כי הוקש דינו לע"ז) וא"כ אין כאן טענת ממ"נ, דלעולם נימא דבת אינה נחשבת זרע כלל ואלמלי היה צלפחד מחלל שבת בפרהסיא הייה אשתו נזקקת ליבום וחליצה, אבל היות והייתה אשת מומר אינה זקוקה ליבום?

וכתב לו מרן החתי"ס בתשובה דמאן יימר דצלפחד חילל שבת בפרהסיא ודלמא הוי בצנעה (כלומר שלא היו שם עשרה מישראל שראו את חילול השבת כדי לדונו כמומר לחלל שבת בפרהסיא ואין לו דין מומר) ברם יש להעיר דבילקוט איתא שצלפחד הגיע עם חבילתו בפני משה וכל העדה דלא בוש בדבר, לפי זה חילל את השבת בפרהסיא, אולם העיר החתי"ס שכל זה אתי לשיטה בשבת (דף צ"ו ע"ב) דמקושש היה מעביר ד"א ברה"ר, ואין רה"ר רק כשיש ששים ריבוא (וזה תמוה מאד וכי בכל מקום היו ששים ריבוא כדי להחיל על המקום שם רה"ר ובגמ' בשבת מבואר דכל ימי היות ישראל במדבר היה למדבר שם רה"ר משמע שכל שטח המדבר שראוי היה למסעות קיבל שם רה"ר מלבד במקום שלא היה אפשר בצורה טכנית בקיעת רבים) ברם לשיטה דהיה מעמר או תולש אפשר דלא הייתה העבירה בפרהסיא ויש בזה מדרשים חלוקים.

אלא שדבריו תמוהים מאד, דא"כ מה נסתפק משה רבינו בדינו הרי אם היה חילול שבת בצנעה אין מקום לדונו כעובד ע"ז, דדין זה נאמר רק במחלל שבת בפרהסיא, אבל מחלל שבת בצנעה לא חמיר כולי האי ולמה לא דנו משה רבינו בחנק כדין סתם מיתה בחנק? אלא ע"כ דהוי מחלל שבת בפרהסיא.

והנה ב"אבני מילואים" (סי' קנ"ז סק"ד) כתב ביאור בעניין מומר שאינו זוקק אשתו ליבום, דבפרשת יבום כתיב "כי ישבו אחים יחדיו" ובגמ' יבמות (דף י"ז ע"ב) אחים מן האב משום שהמה מיוחדים לנחלה (אף אם אינם אחים גם מצד האם) ובפרש"י (ד"ה המיוחדים בנחלה) הראויים לירש זה את זה. דהיינו אחים מן האב נקראים אחים מיוחדים שראויים לירש זה את זה, והנה כבר כתב בשו"ת הרא"ש (כלל י"ז) בשם הגאונים שמומר אינו יורש את אביו, וכיון שאינו בר ירושה לפיכך גם אינו זוקק את אשתו ליבום כיון שפרשת יבום תליא בנחלה ומומר אינו בר נחלה.

ברם לפי"ז יש לומר דבשעה שבנות צלפחד באו לפני משה הרי עוד לא נמסרה פרשת נחלות למשה לאומרם לבני ישראל, ממילא עוד לא נודע שאשת מומר אינה זקוקה ליבום כיון שאין בעלה בר נחלה, ולפיכך סברו בנות צלפחד שאם אין הן נחשבות כזרע ראויה אמן להתיבם ולפיכך טענו ממ"נ, ודו"ק היטב.

דאיתא התם "לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח (לענין הקרבה בטומאה ובשבת) שנאמר בהם במועדו ואפילו בשבת ואפילו בטומאה, שאר קרבנות ציבור מנין שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם. משמע דמועדיכם בא ללמד שכל הרגלים שכתובים בפרשה לקובען חובה אפילו בשבת ואפילו בטומאה. ברם כל זה נאמר רק לדיון ההקרבה, שאף אם הקרבן בא בטומאה הרי מפיך את הציבור ידי חובת ההקרבה, אבל אין הקרבן נאכל בטומאה (בר מקרבן פסח שכל מהותו אתי לאכילה).

והנה בגמ' בזבחים (דף ט"ז ע"ב) איתא שיטת רבה דאון שעבד דעבודתו פסולה כל זה מייירי בקרבן יחיד אבל אם היה זה בקרבן ציבור און שעבד מרצה בק"ו מטומאה, ומה טומאה שלא הותרה מכללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד הותרה אצל הדיוט בקרבן ציבור, אנינות שהותרה מכללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין שהותרה אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור. והנה בתוס' (ד"ה בקרבן ציבור מרצה) נקטו דהואיל וילפינן להכשיר און בקרבן ציבור מטומאה, הלכך דינו כטומאה שמרצה להכשיר את הקרבן ולהקטרת אימורים אבל הקרבן אינו נאכל כשהאון הקריב את קרבן הציבור באנינות, דומיא דקרבן ציבור הבא טומאה שאינו נאכל בטומאה. ברם בשיטמ"ק תמה על דבריהם, דמה הדמיון, דבשלמא קרבן ציבור שקרב בטומאה משום שנטמא הבשר על ידי הכהן שהקריב אותה בטומאה, אבל און הרי לא היה טמא וא"כ אינו פוסל את הקרבן למה שלא יאכל הקרבן?

ומרן הגרי"ז הלוי זי"ע (על החומש פרי בהעלותך) ביאר שיטת התוס', שמה שאין קרבן ציבור נאכל בטומאה אין זה דווקא באופן שנטמא הבשר, אלא גם אם לא נטמא הבשר (אם לא הוכשר שלא השקהו לפני שחיטה ודם יש נדון אם מכשיר בסוגיא דרב חנינא סגן הכהנים דדם מטבחיא דכן) אינו נאכל לכהנים טהורים כיון שעבודות הקרבן נעשו בטומאה על ידי כזו הקרבה, והגם שזהו דינו של קרבן ציבור שקרב בטומאה, אבל אין עבודה בטומאה מתרת את הבשר באכילה, וזה שכתוב במשנה שקרבנות ציבור קרבים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה, כלומר הם אינם נאכלים על ידי שהוקרבו בטומאה, גם אם הבשר יהיה טהור בפועל, לפיכך שפיר כתבו תוס' שהוא הדין באון שכשר בקרבן ציבור אבל אינו נאכל.

וכדברי מרן הגרי"ז הלוי נקט ב"טהרת הקודש" בסוגית הגמ' התם והביא שכך מפורש בתוס' ביומא (דף ז' ע"א ד"ה גס) אלא שתוס' סייגו זאת רק אליבא דמ"ד טומאה דחוויה היא בציבור דאז הבשר אינו נאכל אפילו אם בפועל הוא טהור, כיון שהטומאה דחוויה היא בציבור לכך אין עבודת הקרבן מתרת את הבשר רק לאכילה, אבל אליבא דמ"ד טומאה הותרה בציבור הרי העבודות נעשו בהיתר גמור, בזה אמרינן דיש לבשר להיאכל לכהנים טהורים אם לא נטמא הבשר, לפי זה כבר צומצם הדין רק אליבא דמ"ד דחוויה בציבור, ומכל מקום הוי ראייה ברורה לדברי מרן הגרי"ז ודו"ק.

בשבת בפר' כלל גדול דהאומר מותר אנוס הוא ולפיכך לא פשוט כלל שהיה צלפחד בגדר מומר ויש לעיין בזה).

(במאמר המוסגר: מדברי אבות דר' נתן נראה דגם המקלל התוודה ולפיכך נחל חיי עולם הבא ולפי זה לא ראה זאת החת"ס, דבחת"ס כתב לבאר למה יחסה התורה את צלפחד לאבותיו הגדולים אם היה חלילה וחס מומר, שהרי כל מי שמעשיו סתומים ומובאים שם אבותיו שידועים היו כצדיקים הרי זה מעיד עליו שהוא צדיק גמור, ולכאורה זה תמוה שהרי הרשיע וחלל שבת בפרהסיא והוי לפי זה רשע גמור אי"כ למה יחסוהו לאבותיו הצדיקים? ועל כן צריכים לומר שכיון שחזר בתשובה נעשה צדיק, דזיל בתר מעשהו האחרון וחשיב לפיכך צדיק, אולם גבי המקלל שנתייחס רק אחרי אמו שלומית בת דברי ואחת הייתה זונה ופרסמה הכתוב, צריך לומר שלא התוודה בשעת סקילתו ומת ברשעותו לפי זה אי אפשר להכליל את המקלל, ואלו לדברי אבות דרבי נתן נכלל הוא יחד עם צלפחד שהתוודה ונחל חיי עולם הבא וצ"ע)

איתא בספרי זוטא (פרשת נשא) דאם אדם יודע בעצמו שאינו חייב מיתה אלא העידו עליו עדות שקר אין צריך להתוודות. וכן הוא בספר המצוות (עשה ע"ג) לפי יש לתמוה על דברי המהרש"א (בב"ב דף קי"ט ע"ב) שצלפחד לא נתחייב מיתה לשיטה שנתכוון לשם שמים ועשה כן כדי שידעו שיש דינים ומי שמחלל שבת מת או שרצה שידעו גם באיזו מיתה מת מחלל שבת, אי"כ באמת לא היה חייב מיתה על פי הדין, כיון שהייתה זו מלאכה שאינה צריכה לגופה (לא דן אליבא דר' יהודה) שהרי לא היה צריך לגופה של מלאכה אלא כדי שידעו חומר עונשו של מחלל שבת, אי"כ לא היה חייב מיתה כלל ואין לו צורך להתוודה למה אי"כ התוודה.

ברם אין זו קושיא כלל, דכיון שלא דנו אותו כמי שעשה מלאכה שאינה צריכה לגופה שהרי העדים אינם יודעים את מחשבתו של העושה ובפרט שהרי התרוהו למיתה (רק שלא היו צריכים לדעת בדיוק באיזו מיתה ולא היה חסר בגוף ההתראה) וכיון שכן כך היא תקנת חייבי מיתות ב"ד שאין ממיתין לפני שיתוודה וכיון שכן אף שצלפחד ידע בלבו את האמת שלא נתכוון חלילה וחס להרשיע רק טעה בסברתו, מכל מקום כיון שאין טענה כזו תופסת וחייב הוא למות ממילא חייבים להביאו שיתוודה שאם לא יתוודה ויאמר איני חייב מיתה נראה כאילו רוצה הוא לנקות עצמו ולהודיע שהורגים אותו שלא כדיון, ועל כן ודאי שהתוודה וכדאיתא באבות דרבי נתן להדיא ודו"ק היטב.

ד) קרבן ציבור שקרב באנינות האם נאכל?

איתא בפרשה (פרי' כ"ט פס' ל"א) "אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם לעולתיכם ולמנחותיכם ולנסיכם ולשלמיכם.

מהפסוק אלה תעשו לה' במועדיכם, למדו בגמ' בפסחים (דף ע"ז ע"א) שכל קרבנות ציבור נאכלים בטומאה,

פירוש הגמ' בדרך המצפה איתן אכן אין מקור לדברי הגרי"ז, מכל מקום מדברי השטימ"ק שמבאר את הגמ' באופן שהכהן השליח היה טהור לפיכך שפיר נאכל לכהנים טהורים, ומינה שאם היה נשחט על ידי כהן טמא לא היה הבשר נאכל לטהורים אפילו אם הבשר היה נשמר מטומאה זה ודאי סיעתא ברורה לדברי מרן הגרי"ז ודו"ק היטב.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

ה) בענין תפילת מוסף לנשים לדעת הרמב"ם והשו"ע

בפרשת השבוע נזכרו קרבנות המוספין בשבת ומועדים ור"ח וכנגדן תקנו לנו אנשי כנה"ג את תפילות המוספין, ויש לעיין מה דינם של הנשים בתפילות אלו.

והנה תנן בברכות כ' ע"ב דנשים חייבות בתפילה, ואמרי' עלה בגמ': "וחייבין בתפלה דרחמי ניהו, מהו דתימא הואיל וכתביב בה ערב ובקר וצהרים כמצות עשה שהזמן גרמא דמי קמ"ל", ובתרי"י [י"ח ע"ב מדפי הרי"ף] כתבו דתפילת מוסף היא שבח ולא רחמים ולכן אין בה תשלומין, ולפ"ז כתב הצ"ח שם כ"ו ע"א דנשים פטורות מתפילת מוסף דהיא מצוה שהזמ"ג ואינה רחמי.

ולפ"ז דן הצ"ח אם מותר לנשים להתפלל תפילת מוסף, והעלה שהרשות בידן, לא מבעיא לדידן בני אשכנז הנוהגים שנשים מברכות על מ"ע שהז"ג אף שהן פטורות, דודאי כמו"כ יכולות להתפלל מוסף, אלא גם לדעת הרמב"ם (ה' ציצית פ"ג ה"ט) והשו"ע (או"ח סי' תקפ"ט ס"ב) שנשים לא מברכות על מ"ע שהז"ג מ"מ כאן גם הם יודו שנשים יכולות להתפלל מוסף, שהרי מבואר שם בב"י הטעם שאינן מברכות שאיך יאמרו וצונו והרי לא נצטוו רק שמקיימות מעצמן, וזה שייך בברכת המצות, אבל בתפלה לא אמרינן וצונו אלא שברכות התפלה הם עצם המצוה עצמה, וכיון שנשים רשאות לקיים כל מ"ע שהז"ג גם תפלת מוסף רשות להן להתפלל, עכ"ד הצ"ח.

אמנם בשו"ת כתב סופר יו"ד סי' קמ"ה כתב דממה שפסק הרמ"א דאשה מברכת על מ"ע שהז"ג מוכח דברכה לבטלה אסורה רק מדרבנן, והרמב"ם דס"ל דאשה אינה מברכת על מ"ע שהז"ג אזיל לטעמיה דס"ל דברכה לבטלה אסורה מן התורה מלא תשא, עכ"ד, ולפי דבריו נמצא לכא' דלשיטת הרמב"ם נשים לא יכולות להתפלל מוסף, דכיון שאינם חייבות בזה ממילא אם יתפללו יעברו על איסור ברכות לבטלה.

ובכנפי יונה מצא עוד תנא דמסייע ליסוד דברי הגרי"ז בשיטמ"ק בב"ק (דף ק"י ע"א) דאיתא התם "אמר רב ששת, אם היה כהן טמא בקרבן ציבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר" ובגמ' שקלו וטרו בענין דה"ד, אי דאיכא טהורים טמאים מי מצי עבדי (וכיון דלא מצו עבדי היכי מצו משוי שליח) ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי המשמר? הא טמאים ניהו ולא מצי אכלי? אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר.

(ובתוס' ד"ה אי דאיכא, פירשו את קושית הגמ' אליבא דשיטת רב ששת ביומא (דף ו' ע"ב) טומאה דחוויה בציבור ואי איכא טהורים וטמאים לא מצו עבדי טמאים אבל למאן דפליג עליה וסבר דטומאה הותרה בציבור לא קשיא מידו)

והנה לפי ביאור רבא נמצא שהאוכלים הם כהנים בעלי מומין של אותו משמר וכל התמימים הם טמאים, דבכה"ג רשאי כהן טמא לעבוד עבודה כיון שאין צריכים לחזר אחרי כהן ממשמר אחר, וכיון שיכול לעבוד עבודה יכול הוא גם לעשות שליח שיעבוד במקומו. ובתוס' (ד"ה תנינא) הקשו למה לא פרכה הגמ' על ר"יש דמאי קמ"ל הא משנה ערוכה היא שטמא מותר בכהן ציבור? וכתב בשיטמ"ק ליישב הקושיא וז"ל "וי"ל דאתי לאשמועינן אע"פ שכל בני המשמר טמאים ואי זה מהם שעבד (כלומר יעבוד) פסול הזבח לאכילה מחמת הטומאה ועל ידי כהן שאינו מן המשמר שנעשה שליח לעבודה הוא שהוכשר הבשר לאכילה, הלכך הוי אמינא שיהא הבשר שלו כיון שאי אפשר לו להיות ראוי לאכילה אלא על ידו קמ"ל (דבעלי המומין שבאותו משמר יכולים לאכול אפילו אם הקריבו אחד שלא מהמשמר) יעוי"ש.

הרי להדיא בשיטמ"ק שאם כל בני המשמר הם טמאים אין שום אפשרות שאם העבודה תעשה על ידם שהבשר יהא נאכל אפילו לבעלי מומין טהורים של אותו המשמר ומהאי טעמא הוי הו"א שהואיל והקרבן נקרב על ידי כהן טהור שאינו מאותו משמר שעל ידי עבודתו הוכשר הבשר לאכילה דצריך שהוא זה שיאכל את הבשר ולא הכהנים בעלי מומין טהורים של המשמר אלא דעל זה קמ"ל דאינו כן. עכ"פ חזינן מדברי השיטמ"ק שכל שעבודות הקרבן נעשים על ידי כהן טמא אין הבשר נאכל אפילו על ידי כהנים טהורים אם הבשר עצמו לא נטמא, וזה כפי שפירש מרן הגרי"ז בדעת תוס' בזבחים.

ברם יעוין בהגהות ה"מצפה איתן" במקום שהבין פשט אחר בגמ' דמה שהוא יכול לתת לכל כהן שירצה היינו כשהשליח עצמו הוא כהן טמא ולכן הקשתה הגמ' איך כהנים בעלי מומין טהורים אוכלים את הבשר והרי קרבן ציבור שקרב בטומאה אינו נאכל בטומאה וכאן מיירי שהבשר נטמא על ידי הכהן שהקריב אותה, ועל זה מתרצינן שהגם שכהן טמא הקריב את הקרבן מכל מקום אם הבשר לא נטמא בפועל שפיר מותר לאכילה לכהנים טהורים כגון בעלי המומין שבאותו משמר, לפי

אמנם הנה הצל"ח הביא ראייה גדולה לדבריו מהב"י סי' תקפ"ט, שכתב בדעת הרמב"ם רק את דברי הרב המגיד פ"ו מסוכה הי"ג שנשים לא יכולות לומר וציונו, והביא שכ"כ הסמ"ג, אך לא הזכיר כלל את הטעם דברכה שא"צ², אף שטעם זה הוזכר בהרבה ראשונים כנ"ל, ומזה למד הצל"ח הנ"ל שכל טעמו של השו"ע הוא רק משום שאינן יכולות לומר וציונו, וכן בביאור הגר"א או"ח סי' י"ז ס"ב ביאר בדעת הרמב"ם רק שאין יכולות לומר וציונו, משמע דבלא זה שרי.

ונראה בס"ד ראייה גדולה שכן דעת השו"ע, דהנה ידוע מה שמקשים על השו"ע שפסק בס"ס מ"ז שנשים מברכות ברכת התורה, והא נשים פטורות מת"ת, ומ"ש המג"א שצריכות ללמוד דינים שלהן תמוה דזה רק הכשר מצוה, ומ"ש הגר"א שם דמברכות אמ"ע שהז"ג זה רק לרמ"א אך לשו"ע הרי אין מברכות, ועי' מנ"ח סוף מצוה ת"ל שנתקשה בזה ונשאר בצ"ע, אמנם נראה דאי נימא דהשו"ע מודה דאפשר לברך ברכות המצוות שאין בהן וציונו ניחא שפיר, דהא נוסח הספרדים בברכה זו הוא "אקב"ו על דברי תורה", וביאר ר"י בן פלאט (בתשובתו הידועה על נוסח הברכות, הובאה בפרדס לרש"י ובתמים דעים, ועוד) שלא נצטוונו רק ללמוד את התורה אלא ללמוד וללמד לשמור ולעשות, והרי הנשים ג"כ מצוות על דברי התורה לקיים את מצוותיה, ולכן שפיר מצו לברוכי אקב"ו על דברי תורה.

ולפ"ז נראה ליישב גם מה שהקשו האחרונים על פסק השו"ע או"ח סי' תרע"א ס"ז שמברכים על הדלקת נר חנוכה בביהכ"נ, דהא בשו"ע או"ח סי' תכ"ב כתב שבא"י וסביבותיה נוהגין כדעת

אמנם הצל"ח לא חשש לזה דס"ל דכיון שרשות בידן להתפלל מוסף ממילא אי"ז ברכה לבטלה, ולפ"ז נראה דה"ה בכל ברכה על מ"ע שהז"ג ס"ל דלכו"ע אין בזה משום ברכה לבטלה, כיון שיש רשות בידן לעשות את המצוה, וכיון שמקיימות את המצוה ממילא עליהם לברך עליה, וכן מבואר ממש"כ הצל"ח בשם הב"י שהטעם שלא מברכות לדעת הרמב"ם הוא רק משום שלא יכולות לומר וציונו, משמע דאי לאו האי טעמא היו יכולות לברך ללא חשש.

והנה לכא' מדברי הרבה ראשונים מוכח להדיא כדברי הכת"ס, דבתוס' ר"ה ל"ג ע"א כתבו "ומשום דמברך ברכה שאינה צריכה וקעבר משום בל תשא ליכא דההיא דרשה דרבנן", וכ"ה ברשב"א ור"ן שם ובעוד הרבה ראשונים, משמע מדבריהם דאם ברכה שא"צ היתה אסורה מדאורייתא באמת היה אסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג משום דהוי ברכה שא"צ, ולפ"ז לשיטת הרמב"ם דברכה שא"צ דאורייתא אסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג משום דהוי ברכה שא"צ.

וגם מש"כ הצל"ח דמה שלדעת הרמב"ם אינם מברכות הוא רק משום שלא יכולות לומר וציונו, לכא' בהרבה ראשונים מוכח לא כן, דבתוס' ר"ה ל"ג ע"א כתבו שאם מי שפטור אינו יכול לברך א"כ רב יוסף שהיה סומא היה מפסיד "הבדלה וקדוש היום וברכות של ק"ש שחרית וערבית", ובברכות הללו ליכא וציונו, וכן הוכיחו שם מדמקשי' בפסחים קט"ז ע"ב איך רב יוסף ורב ששת הוציאו אחרים בהגדה של פסח, ולא מקשי' איך הם עצמם היו מברכים, וברא"ש שם תי' שלש תירוצים ותירוצו השני הוא שבהגדה ליכא וציונו, אך לפי התירוצים האחרים משמע שגם בלאו טעמא דוציונו יש מקום לומר שלא מברכים על רשות, ועוד כתבו התוס' שם דר"י בר יהודה הביא ראייה מדאשה עולה למנין שבעה, והרי אשה פטורה מת"ת, ובברכת התורה הרי ליכא וציונו, ומכל זה לכא' מוכח דגם בברכות שאין וציונו צריך ראייה להתיר לברך אותן למי שאינו מצוה, וברא"ש הנ"ל ושאר ראשונים הרי כתבו פירכא על כל הראיות, וא"כ לכא' לפי דעת הרמב"ם שנשים לא מברכות על מ"ע שהז"ג, הוא הדין שלא יברכו על ברכות שאין בהם וציונו¹.

חייב לקנות, ומי שמברך על הריח לא היה חייב להריח, והרבה ברכות כיו"ב, וא"כ גם כאן אף שנשים לא חייבות במצוה שהז"ג מ"מ כיון שמקיימות המצוה למה לא יודו ויברכו עליה.

ונראה דזה תליא בחקירה האם גדר ברכות המצוות הוא חיוב גברא להודות לה' על המצוה, או דהוא דין מדיני המצוה שצריך לברך קודם עשיית המצוה (והארכתי בזה במקום אחר בס"ד), ונראה דלפי הצד הראשון ודאי הכא לא הוי ברכה שא"צ, דהא ודאי אנו צריכים וחייבים להודות לה' על כל חסדיו שעשה עמנו, וגם על מצוות הרשות שנתן לנו, אך לפי הצד השני שהברכה היא רק מדיני המצוה י"ל דכיון דהכא אינה חייבת במצוה ממילא גם אם מקיימת את המצוה מ"מ אינה חייבת בברכה כלל, וברכה שאינה מחוייבת בה ברכה שא"צ היא, ונראה דכן ס"ל להראשונים הנ"ל ואולי לטעמייהו בב"ק צ"א ע"ב שכתבו שם התוס' והראשונים שמצוה וברכה הם מצוה אחת ולא ב' מצוות, ע"ש.

² ומה שכתב שם בשם האגור בשם רבינו ישעיה דהוי ברכה לבטלה, מקור דברי רבינו ישעיה הוא בספר המכריע סי' ע"ה, ומבואר שם דס"ל דברכה שא"צ מדרבנן אלא שכתב שאם מברכות על המצוה מכוונות לשם חובה ועוברות על כל תוספת, ועל פי זה כתב: "ועוד שמברכות ברכה לבטלה שאף מדרבנן לא נצטוו שאין כח לחכמים לבטל לאו דלא תוסיף", ואי"ז ענין לנידון דידן, (והב"י שם כתב: "ומה שכתב שעוברות על כל תוספת אם מברכות אינו נכון כלל אלא שאין לי להאריך כאן", א"כ לשיטתו גם טעם זה נדחה).

¹ ובאמת לכא' דברי הראשונים הנ"ל וכן דברי הכת"ס צ"ב טובא, דהא יש הרבה ברכות שלא היה חייב להביא אותם על עצמו, ומ"מ מברכים אותם, שהרי מי שרואה ימים ונהרות מברך עושה מע"ב אף שלא היה חייב ללכת לשם, ומי שקנה כלים חדשים מברך שהחיינו אפילו שלא היה

שמותר לעשותה מותר גם לברך עליה, כי הברכות הם צורך המצוה כמ"ש בריטב"א פסחים ז' ע"ב שהברכה לפני המצוה היא "כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, ועוד כי הברכות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף", ואין לך צורך גדול מזה, ורק אם יש בה וציונו ס"ל דנוסח הברכה אינו נכון ולא יוצאות בזה, וממילא הוי נמי ברכה לבטלה, (ומש"כ כמה ראשונים דנשים המברכות על מ"ע שהז"ג הוי ברכה לבטלה, כמו המחזור ויטרי סי' שנ"ט ורבינו מנוח הל' שופר פ"ב, כוונתם רק על הברכות שיש בהם וציונו).

ושבו מצאתי בחי' הר"י מנרבונא ר"ה ל"ב ע"ב שכתב דיש שאמרו שנשים אסורות לברך על מ"ע שהז"ג, וכתב ע"ז: "וכן כתב הרב ר' משה דברכה לבטלה היא, ואע"ג דקימא לן תפילת ערבית רשות ואפי' הכי מצלין לה אי משום הא לא איריא דשאני התם דתפלה גופה הוא רשות ואפי' הכי ברשות אמרינן לה ולא בחובה, אבל הכא אע"ג דרשות בידם לעשותם היאך יהיו מברכות וצונו היאך צוה להם", הרי דגם הוא הוקשה לו על הטעם דברכה לבטלה מתפילת ערבית רשות, ומחמת כן כתב שכל החשש הוא רק משום שאינן יכולות לומר וציונו.

ואמנם בארחות חיים הלכות ר"ח סי' ז' כתב דיחיד שהתחיל הלל בברכה עם הציבור וגומר לבדו לא יגמור בברכה כיון דברכה שאינה צריכה היא ויש בה הזכרת השם ומלכות אם יברך יהיה עובר על לא תשא, וכן הוא בכל בו סי' מ"ג, אף דשם ליכא וציונו, ונראה דס"ל דחז"ל לא תקנו ברכה זו ליחיד גם לא בתורת רשות, אך מצוות שיש רשות לנשים לקיימן ונוסח הברכות שייך גם אצלן, מסתברא שגם להם תקנו חז"ל את הברכה, דלמה יגרע חלקם.

***

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ו) אך בגורל יחלק את הארץ.

א כתוב בפרשת השבוע (במדבר כו, נה) "אַךְ בְּגוֹרֵל יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ לְשֵׁמוֹת מִטּוֹת אֲבֹתָם יִנְחָלוּ". כלומר, שנחלת ישראל בארץ נקבעה על פי הגורל. ובגמרא בסנהדרין (מג, ב) כתוב "תנו רבנן, נא אין נא אלא לשון בקשה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע

הרמב"ם שאין מברכין על ההלל בר"ח, הרי דס"ל שאין מברכים על מנהג, אמנם להנ"ל י"ל דמה שאין מברכים על מנהג הוא ג"כ משום שא"א לומר עליו וצונו כיון שלא נצטוינו על זה, אכן כאן הגם שלא נצטוינו להדליק נר חנוכה בביהכ"נ מ"מ אין זה שקר לומר "וציונו להדליק נר חנוכה" שהרי אמת הוא שנצטוינו להדליק נר חנוכה בבית וממילא שפיר שייך לברך זאת גם על ההדלקה בביהכ"נ, [ואין לתמוה דא"כ ברכה זו אינה שייכת להדלקה שבביהכ"נ, כי ההדלקה בביהכ"נ היא סניף לאותה הדלקה שנצטוינו עליה, שהרי יש בה פרסום הנס].

היוצא מכל זה שלדעת השו"ע הטעם שנשים לא מברכות על מ"ע שהז"ג הוא רק משום שאינן יכולות לומר וציונו, ולא משום ברכה לבטלה, וכדעת הצ"ח, אמנם אכתי צ"ב מה יענה השו"ע על דברי כל הראשונים הנ"ל דמוכח מינייהו דאם ברכה שא"צ דאורייתא יש בזה משום ברכה לבטלה.

ונראה בס"ד דהנה לכאוף קשה טובא על דעת הרמב"ם דברכה שא"צ דאורייתא, דהא יש הרבה ברכות שאינם חובה כלל ומ"מ מותר לברך אותם לכתחילה, ואף מצוה איכא בזה, כמו תפילת ערבית רשות, והטועה ומתחיל בברכה של חול בשבת גומר את כל הברכה אף שבשבת פטור מברכה זו, וכן ברכת שהחיינו על פרי חדש היא רשות, (ועי' ראבי"ה מגילה סי' תקצ"ז שהכריע מכח זה כר"ת דנשים מברכות אמ"ע שהז"ג), וכן מותר להתפלל תפילת נדבה כמבואר ברמב"ם פ"י מתפילה ובשו"ע או"ח סי' ק"ז, ואמאי לא חיישינן בכל זה לאיסור לא תשא.

והמוכרח מזה הוא דאליבא דאמת כו"ע מודו דלא שייך איסור ברכה שאינה צריכה בברכות של רשות, אלא דפליגי בטעם הדבר, דהראשונים הסוברים שברכה שא"צ מדרבנן כתבו לפי שיטתם דאם ברכה שא"צ היתה מדאורייתא היה אסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, ולשיטתם גם תפילת ערבית רשות ושהחיינו וכו' הם רק משום משום דבכי הא לא אסרו רבנן, אכן לשיטת הרמב"ם דברכה שא"צ מדאורייתא צריך לומר דזה דוקא ברכה שאינה לצורך כלל, אך ברכה שיש בה צורך מותר לאמרה לכתחילה אף שאינה חיוב.

ולכן לשיטת הרמב"ם כל ברכה שתקנו חז"ל בתורת רשות מותר לאמרה לכתחילה, כי קיום מצוה שאינה מחוייבת היא ג"כ צורך, כי זו היא תכלית החיים לקיים מצוות מאהבה, וכל כל מצוה

ב. המגן אברהם (סימן קלב, ב) האריך בדיני קדיש, ובתוך דבריו כתב מספר דינים בדיני גורל על קדיש [ולפי דבריו למדנו שהמנהג היה שרק אדם אחד אומר את הקדיש בכל פעם, בשונה ממנהגינו היום, ויעויין עוד בשו"ת האלף לך שלמה (אורח חיים סב) שביאר היאך מותר לעשות גורל, והרי אין שואלים בגורלות]. וזה לשונו: "כשמטילין גורל ד' או ה' ויש בהן ב' שיש להן אותיות שוות כגון ת' והאחרים יש להם מנין הפחות מזה אז בטל גורל וצריכים כולם להטיל גורל מחדש ואין יכולים השנים לומר האחרים כבר הפסידו חלקם ושנינו נטיל גורל".

כלומר, אם חמישה אבלים ערכו הגרלה ביניהם, והפתקים שהוכנסו לתיבת ההגרלות נכתב בהם האות הראשונה של כל שם, ושמות האבלים הם: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, ובפתקים נכתב: ה, ש, ל, י, י. ועלה בגורל האות י, אין יכולים יהודה ויששכר לומר שכעת הם יערכו גורל שני ביניהם מי יזכה, ואילו השלושה האחרים בודאי לא זכו, אלא עורכים גורל חדש. מבואר מדבריו חידוש גדול, שהגורל צריך להיות מבורר לזוכה אחד. לא רק לברר מי לא זכה, אלא גם לברר מי זכה.

והביא לכך ראיה "וראיה מריש פרק ב דיומא דבזמן שהם שוים הממונה אומר להם הצביעו והיו מטילים כולם גורל ואף שאותן השנים היו קרובים מאחרים". דהיינו שבגמרא מבואר שלאחר שתיקנו לעשות גורל, אין אומרים שהגורל ייערך רק בין השנים שהשיגו את חבריהם, אלא עושים את הגורל בין כל הכהנים. נמצינו למדים שגורל אמור לתת הכרעה מי זוכה ולא רק מי לא זוכה. [ומלשונו נראה שיש עוד מקרה שהוא דן בו, באופן שהתמודדו עשרים ושלושה אנשים, ולשנים האחרונים נכתב האות ת בשמם, ולאחר שעלתה האות ת טוענים אותם שנים ששאר האנשים יצאו מן הגורל].

המחצית השקל על אתר הביא חבל פוסקים שחלקו על דברים אלו. האליה רבה (אות ט) כתב שבמקרה של הגמרא ביומא אי אפשר לעשות את הגורל רק

חטא ישראל, אמר לפניו ריבוננו של עולם מי חטא. אמר ליה וכי דילטור אני, לך הפל גורלות. הלך והפיל גורלות, ונפל הגורל על עכן, אמר לו, יהושע בגורל אתה בא עלי. אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל. אמר לו בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידה ארץ ישראל שתתחלק בגורל שנאמר אך בגורל יחלק את הארץ".

וידועים דברי תשובת הגאונים (שו"ת גאוני קדמאי סימן ס) "אין רשות לאדם מישראל לעבור על הגורל, שאין הגורל אלא מפי שמים, שנאמר: על פי הגורל תחלק הארץ, והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות!".

וכן דברי החוות יאיר (סימן סא) "כי ראינו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים שסמכו על הגורל באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות אך בגורל תחלק הארץ וכן סמכו על הגורל במיתת עכן ויונתן לולי שפדאוהו העם לא מצד הודאתו ונאמר בחיק יוטל הגורל ומה' כל משפטו ואפילו באומות העולם היה מקובל זה כמו גבי יונה והמן הרשע לפשטיה דקרא"

מכח זה כתב החוות יאיר שכל קלקול שיהיה בגורל [אף לרעת הזוכה כגון שנכתב שם אחר שני פעמים], התבטל הגורל ממילא. ועל עיקר דבריו כבר ראו רבים וכן תמהו, שהרי הגורל של ארץ ישראל היה באורים ותומים, ובעכנ הוא הודה שכך היה מעשה [אמנם ברש"ש (סנהדרין שם) מבואר שיהושע סמך על הגורל בלבד בלי הודאת עכן].

ויעויין בשו"ת מגד שמים (לרבי יעקב סיניגאליה, רבה של אנקונה באיטליה, המוכר על שם ספרו "שבת של מי", סימן יד, דף י, א – י, ב) שהביא את דבריו של רבי דוד זינצהיים "היד דוד" שתמה על דברי החוות יאיר הללו, ויעויין עוד ביביע אומר (חלק ו, חושן משפט ד, אות ג).

וראיתי להביא מספר נידונים בדיני גורל.

צריך להיות ללא מעשה אדם, כדברי החוות יאיר, וממילא כיון שאצל הכהנים היה שותף לזה גם ריצת רגליהם, הגורל בטל, וצריכים לעשות גורל חדש הכולל את כל הכהנים. ועוד הוסיף שבשאר גורלות כיון שיד הכל שווה בו, שייכת סברת רב אשי (בבא בתרא קו, ב) שבהיא הנאה דצייתי להדדי גמרי ומקני, וממילא זכו אותם שנים, מה שאין כן בריצה על הכבש שאין כל הכהנים שווים בזה, ועל כן כל שהתבטלה הכרעת הריצה על הכבש, ולא הוברר מי הוא הזוכה, חזר הדין שעורכים גורל בין כולם. ובדעת המגן אברהם יש לבאר שזכות העבודה בבית המקדש היא כהפקר ואין צריך להקנאה בזה, ועל כן שני המתמודדים שרצו לא זכו עדיין בשום דבר, ועל כן עושים גורל בין כולם, ולפי חילוק זה אמירת קדיש דומה לתרומת הדשן, לפי שהאבל לא זכה באמירת הקדיש, אלא זהו כהפקר.

אמנם בהמשך דבריו תמה, שהרי ברור הדבר שאם סיכמו ביניהם בזמן עריכת הגורל שאם תצא אות המשותפת לשני אבלים, יערכו אותם האבלים גורל ביניהם, ודאי שתנאם קיים, ואם כן לשם מה הוצרך להביא ראיה מתרומת הדשן.

העולה מדבריו, שבדברים שהם הפקר, בזה נוקטים כדברי המגן אברהם, שהגורל בטל לגמרי. אבל בדברים שיש בהם הקנאה עושים את הגורל בין השנים שיצאו תחילה.

ד. ברמ"א (יורה דעה קנז, א) כתב "עובדי כוכבים שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, לא יתנו להם אחד מהם, אלא אם כן יחדוהו ואמרו להם תנו לנו פלוני". ובפתחי תשובה על אתר (ס"ק יג) הביא את דברי התפארת למשה על אתר, שכתב "ונראה לי דמכל מקום מותר למסור להם אחד על פי גורל שיטילו ביניהם, כמעשה יונה הנביא. וכן מוכח מהמעשה של הגבעונים שאמרו (שמואל ב כא, ו), יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה' בגבעת שאול, ונתנו להם על פי קליטת הארון אף על פי שלא יחדום. וכן משמע ממעשה סרח בת אשר

בין שניהם, וכמו שכתב התוספות יום טוב שם, לפי שאם יבחרו מספר זוגי ידעו מיד שזכה השני, ואם יבחרו מספר לא זוגי ידעו מיד שזכה הראשון [והאריך שם לדון האם אומר המספר הוא עורך את הגורל או לא]. ובענייני לא זכיתי להבין דבריו כלל, מנין להם שבגמרא ביומא מדובר שרק שנים השיגו את שאר חבריהם, והלא אפשר לומר שארבעה השיגו את השאר והגורל נערך בין ארבעתם, וחוזרת קושיית התוספות יום טוב, שאפשר לומר שהגורל נעשה בין אותם ארבעה ולא בין שאר הכהנים.

והמעיל צדקה (סימן י) כתב על זה: "ואני אומר דאינו דומה הנדון ההוא לראייה, דהש"ס דהתם מתחילה שהיו רצים ועולים היה כדי שלא להטריח בגורל, כמפורש שם משום דלא יבואו או משום אונס שינה, אבל בלאו הכי אין מצד זה הדין שיהיה כל דאלים גבר וקל ברגליו לרוץ שיזכה הוא יותר מחבריו, אלא שההכרח נתן כך דלא יתרשלו מלבוא, ולכן אם במקרה אירע להם שהיו שנים שווים שעל כרחן צריכין לפייס למה יפסידו האחרים את שלהם ובמה זכו הראשונים, כי ההפסד שהפסידו הראשונים במרוצות אלו השנים לא היה כל כך על פי הדין, כי אם לתקנת המצוה, ובזה לא תפסיד אם לפעמים יעשו גורל במקרה כזה, אבל כאן הפסידו אלו שהיה להם אותיות פחותים בדין וביושר למה יחזרו שנית לגורל אחרי שכבר הפסידו זכותם" [וכעין זה כתב בשו"ת גור אריה יהודה, לרבי אריה לייב תאומים, רבה של ברודי (אורח חיים סימן פא)]. מבואר מדבריו שיש בגורל שני חלקים, חלק אחד מי לא זכה, וכלפי זה נגמר הגורל; וחלק שני מי זכה. ואף אם החלק השני לא הוברר עדיין פעל הגורל הראשון את פעולתו, וגילה לנו מי אינו זוכה.

ג. ובשו"ת זכרון יוסף לרבי יוסף שטיינהארט, רבה של פיורדה בדורו של הנודע ביהודה, וגיסו של רבי ישעיה פיק ברלין (אורח חיים סימן א) האריך בדברי המגן אברהם, והביא את דעות החולקים, וביאר בסברת המעיל צדקה שני ביאורים: האחד, שגורל

שישליכוהו הם". [והאחרונים עמדו בסתירת דעתו. ויעויין בשדי חמד (חלק ב, פאת השדה, מערכת הגימל, סימן יד, ד"ה ואם אפשר, עמודים 191 - 192), וביביע אומר (שם, ד - ה)].

ונסיים בפנינה יפה מקולמוסו של המהרי"ל דיסקין (על התורה, פרשת מקץ, עמוד קג - קה) שדקדק בלשון הפסוקים (בראשית מב, יט - כד) "אם פְּנִים אַתֶּם אַחֲיֵיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאַתֶּם לְכוּ הִבִּיאוּ שָׁבֵר רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם. וְאֵת אַחֲיֵיכֶם הַקָּטָן תְּבִיאוּ אֵלַי וְיִאָּמְנוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא תִמּוּתוּ וְיַעֲשׂוּ כֵן. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אַחֲנוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעָנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת. וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתֶם לֹאמַר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֹאמַר אֵל תְּחַטְּאוּ בְּיָד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ. וְכו'. וַיִּסַּב מַעֲלִיָּהֶם וַיִּבֶךְ וַיֵּשֶׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֶתֶם אֶת שְׁמֵעוֹן וַיֵּאָסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם". וצריך ביאור, מה עשו האחים תחילה, ועוד מפני מה אמרו כעת שהם אשמים ולא קודם לכן כשהתגולל עליהם יוסף.

וביאר ענין זה על פי דברי החוות יאיר שהובאו מתחילה שגורל שבטל מקצתו בטל כולו, וממילא בתחילה כשאמר להם יוסף לבחור אחד מהם שיישאר במצרים שזהו סכנה, עשו האחים גורל, כדברי התפארת למה וספר חסידים, שאין מוסרים לגוי אלא על ידי גורל, אמנם לאחר שהסכימו האחים שעונש זה בא להם כעבור אכזריותם במכירת יוסף, טען ראובן שהגורל פסול כיון שאם היה יוצא שמו בגורל הוא לא היה מסכים לילך, לפי שהוא אינו אשם בזה. וכיון שהתבטל הגורל, לא הסכימו האחים למסור אחד מהם, והוצרך יוסף עצמו לבחור אחד מהם וליטלו.

ולפי המבואר לעיל נמצא שהסבר זה תלוי בסתירת דברי הספר חסידים.

שבאה אליהם ואמרה שיואב מבקש אלף איש להורגם, ונתרצו ליתן, עד שאמרה שאינו מבקש אלא אחד והוא שבע בן בכרי. ובעל כרחך שעל ידי גורל רצו למסרם".

והמעייין בכל ראיותיו יראה שאינם מוכרחות כלל. וכבר תמה על זה בחדרי דעה שם [וביביע אומר (שם, אות ב), ויעויין עוד בהשמטות ומילואים שניסה להליץ זכות בעד התפארת למה]. אמנם יש לציין לדברי הספר חסידים שנראה שלא היה ברור לו ענין זה. בתחילה (סימן תשא) כתב "בני אדם שהיו בספינה והיה רוח סערה בים, אינם רשאים להפיל גורלות שאם יפול על אחד מהם יטלוהו אל הים, כאשר עשו ליונה בן אמיתי, אין לעשות כן, דהשתא אסמכתא לא קניא אפילו לענין ממון, וכל שכן לענין נפשות שלא יסמכו על הגורל, ומה שכתוב אצל שאול (שמואל א יד, מב) הפילו (גורל) ביני ובין יונתן בני וילכד יונתן, שם היה ארון הברית ומה' כל משפטו, והם ידעו באיזה ענין להטיל הגורל, אבל עתה אין לסמוך על הגורל, ואפילו בממון אין מפילים גורל אלא כשחולקים בשוה, אבל אין נותנים שתי חתיכות כנגד חתיכה אחת ולא חתיכה גדולה כנגד חתיכה קטנה, אלא בשוה באומד הדעת".

ומאיך גיסא, במקום אחר (סימן תרעט) כתב "בני אדם שעוברים בספינה בלב ים ועמדה עליהם רוח סערה לשבר הספינה או להטביעה, ושאר הספינות עוברות בשלום, בידוע שיש בספינה מי שחייב ורשאים להפיל גורלות, ועל מי שיפול הגורל ג' פעמים זה אחר זה, רשאים להפילו לים, ומתפללים לה' שלא יפול על הזכאי אלא על החייב, שנא' ה' אלהי ישראל הבה תמים (שמואל א יד, מא). וכן נאמר ויפול הגורל על יונה וכו'. ולמה לא אמרו ליונה להשליך עצמו לים, אלא לפי שלא רצה להשליך עצמו, ועוד שהרי גוים היו בספינה ומוטב

”נחשבה” – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט”א

בס”ד נחשבה פינחס תש”פ

כיצד הסיר פינחס המגיפה מעל בני ישראל

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרָן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֵן אֶת קִנְיָאֵתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְּלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֵתִי. לָכֵן אָמַר הַנְּנִי נִתַּן לֹא אֶת פְּרִיִּתִי שְׁלֹמֶם.

מפשוטו של מקרא משמע דהמעלה הגדולה דפנחס, והשכר הגדול והמיוחד שקבל, הוא בדווקא מפני שלא היה מצווה, שהרי היא הלכה ואין מורין כן, דרק קנאין פוגעים בו, ואם בא לימלך אין מורין לו, ואף על פי כן נכנס לזה במסירות נפש, ולכן זכה למה שזכה. ואולם יש להתבונן בדבר, שהרי לכאורה גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ואם כן אדרבה אם היה מצווה היה צריך להיות נחשב יותר גדול, וצריך ביאור להבין.

והנה הלב מרגיש שכאן הסיפור שונה, וכאן אדרבא האיני מצווה גדול ממי שמצווה ועושה, שבכל התורה כולה יותר התגברות צריך המצווה ועושה מהאיני מצווה ועושה, ואולם כאן שהיה צריך למסירות נפש, בזה אדרבה מעלת האיני מצווה ועושה בולטת מאליה, וכאן הלא מפקידנא ועבידנא גדול יותר. ומכל מקום אחר ההרגשה צריך לבאר במפורש מה המעלה המיוחדת, בהיות פינחס בגדר איני מצווה ועושה.

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרָן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ. מִתּוֹךְ כָּל הָעֵדָה שְׂכֹלִים רָאוּ הַמַּעֲשֵׂה הַנּוֹרָא, וְלֹא עָשׂוּ דָבָר, קָם פִּינְחָס וּלְקַח רֹמַח בְּיָדוֹ. זֶהוּ אֲכֵן מִקְרָה חַרִּיג שְׂכַל עִם יִשְׂרָאֵל נְבוֹךְ וְחָסֵר אוֹנִים, וְדוּוּקָא הוּא פִּינְחָס מִקְנָא מַעֲצָמוֹ וְלִקְחָה רֹמַח בְּיָדוֹ. בְּמִקּוֹם שְׂכֹזָה, אִם נוֹסִיף עַל כֵּךְ אֶת הָעוֹבְדָא שְׂבַעֲצָם הוּא כִּלְל לֹא הִיא מַחֻיב בְּדָבָר, כִּי הִיא הִלְכָה וְאִין מוֹרִין, וְאֵת אוֹתָהּ הִלְכָה הוּא הוֹלֵךְ לְקִיָּים בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ. אֲכֵן בְּדִין הוּא שִׁיטוּל שְׂכָרוֹ.

ומכאן יש ללמוד שככל שהרגשת החיוב יורדת, מעלת הקיום של היחיד גדלה, וזה יסוד גדול ונורא, ועל כן אם ראית דור שמתרפין מן התורה, אם באונם אפילו, בצוק העיתים, בעידן הקורונה שהפכה את העולם למסוכן יותר, עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולן. **וּכְאִשֶׁר נִכְנַס לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין, זֹכֵה לְהַפּוֹךְ הַדִּין לְרַחֲמִים.**

וכמה שכר מוכן לבני התורה בימינו, שאנו חיים בדור שבו הרגשת החיוב כל כך קטנה, ועל כן חסרים אנו הקביעות, ובאמת השתולים בבית ד' **בַּחֲצֵרוֹת** אלוֹקֵינוּ יִפְרִיחוּ וְעוֹד יִנּוּבוֹן בְּשִׁיבָה, ואילו הרשעים כמוין הם אשר תדפנו רוח. וכמוכן יש שכר נוסף להללו שבנוסף לעמלם בתורה, עוד הם זהירים במצוות שבין אדם לחבירו, כמו למשל מצוות לא תעמוד על דם רעך, ותורתם ותפלתם נקיה מכל חשש של נזק להזיק לזולת.

ואמנם יתכן שכאשר האדם זוכה וגם במצב הזה הוא הופך עצמו למחוייב, והוא מעצמו נעשה מצווה ועושה, אזי מעלתו גדולה ועצומה. ואם גדול המצווה ועושה, כמה גדול הוא העושה את עצמו למצווה ועושה.

ונראה לבאר בזה העניין של קביעת עיתים לתורה, ויש לומר שהמעלה המיוחדת היא בכך שהופך את עצמו למחוייב, שהרי אם לא הי' קובע לא הי' לו החיוב, ולפחות היה חסר את הרגשת החיוב, ונמצא שהוא הפך עצמו מלא מפקידנא למפקידנא ועבידנא... ועם כה זה אפשר להציל את כלל ישראל כפינחס בשעתו, ולהסיר המגיפה מעל בני ישראל. ועל ידי קביעת עתים לתורה נצפה לישועה במהרה בימינו ברחמים גדולים אמן ואמן.

”מתוך ההפיכה”

פרק ל"א "הכרעת המו"צ וההשלכות"

תקציר: פלונטר חדש נוצר, כאשר שכנה רכלנית אצה לספר לגב' הויזמן על חתנה חיים שלום שהותקף בצורה חמורה מאד ע"י ומליסטים שגרמו לו להתערערות עצבים חמורה עד שאולץ לאשפזו בבית החולים, היא הזהירה על השפעה חמורה שעלולה להגיע ברבות השנים. גב' הויזמן שגם קודם לכן עיינה את השידוך נכנסת ללחץ גדול לבטל את השידוך, היא מפעילה סד לחצים על בעלה שיעזוב את השידוך. רבי משה יוסף הולך להתייעץ עם חבר רב מיילאך והלה מייעץ לו לשלוח את אפרים זלמן לבד אל חיים שלום כדי להרגיע את חיים שלום, הקשר ביניהם עדיין הדוק ורק הוא יוכל לנסות להשקיט את החחות. במידה ויתברר שחיים שלום עזב את החברה המסוכנת לחלוטין מוכן הוא יחד עם אשתו להשפיע על גב' הויזמן וליישר את ההדורים.

חיים שלום מרפה קצת מעול המצוות בעקבות המשבר שעבר, אמו מסתכלת בדאגה עצומה אבל זהרת מלהעיר לו כי כל מילה שלא במקום עלולה לקלקל יותר מלתקן, ולא מרפה מלהתפלל לבורא ששייב את בנה לחלוטין אל המקורות, אפרים זמן מגיע לביקור במוצא, בתחילה יש מתח עצום, אבל האמא מתערבת ומצליחה להוריד את המתח, אפרים זלמן מספר על כל המתרחש בבית משפחתו, חיים שלום לומד מכך שהכלה מאד חצה בשידוך וגם חמיו מתחרט על כל הצעדים הקודמים, כעסו שוכך והוא חושב לפתוח דף חדש.

כמה שבועות עוברים על חיים שלום במוצא בשלבי ההחלמה, אם בתחילה נעם לו המקום, כשינוי ויציאה מהשגרה ובעיקר כבריחה מירושלים שזכורה לו לא לטובה, אך תוך תקופה קצרה גילה כי השקט במקום מעיק, אין כמעט עם מי לשוחח ולהעביר את הזמן, אמנם אמו הייתה לבקר אותו כמעט מידי יום, למשך כשעתיים, אך הוא היה צמא לחברה של בני גילו, ואת זה לא יכלה לתת לו.

מידי ערב טייל בחורשות המוריקות של מוצא, זה הזכיר לו לא במעט את החורשה הגדולה שהשתרעה סביב אמשינוב, לא אחת היה שווה שם עם אביו ז"ל בחודשי הקיץ המהביל, זה החזיר אותו לימי העבר, ההתבודדות בחורשה עשתה לו טוב, בשעות אלו אהב לטייל במחוזות הדמיון ולחלום עד קצה הגבול.

הוא חלם על חיים שונים ממה שהיו לו עד עתה, אך לא ידע להסביר לעצמו, למה הוא נמשך, הוא לא חשב לחילה וחס לפרוק מעליו את עול היהדות, היו לו יסודות בריאים שקיבל מבית הוריו ומשנה זו לא רצה להחליף בשום פנים ואופן, אבל הוא רצה לגונן אותה, אפילו שלא ידע להסביר לעצמו איזה סוג חיים בעצם הוא רוצה.

בעת שלא חלם, היה משנן עשרות פרקי משניות או גמרות בעל פה, את מה שלמד במשך היום לעצמו, במוחו הגדול יכול היה להעביר את כל מה ששינן בשעות מועטות, משום מה לא נטה לעיון כפי שאהב בעבר, בהיותו בודד הרגיש שקל לו יותר ללמוד באופן בקיאות, דרך שינון וחזרה. כך היה לומד כמה שעות בבית הכנסת ובשעות הערב מעביר בחורשה את מה שלמד בשינון על פה.

באחד הערבים ראה דמות לא מוכרת, היה זה אבך צנום בשנות השלושים ומעלה, לבוש עם כל הבגדים הירושלמים (כובע סופר המכונה "ביבר הוט" קפטן סגלגל של יום חול [כיום לובשים זאת ביום חול, חסידי תו"א תו"א" ומעט מחסידי קרלין ואנשי ברסלב] יארמולקע לבנה גדולה הציצה לה מתחת לכובע, גרביים שחורות עד לאמצע מכנסיו ונעלי סירה) זקן שחור עיטר את פניו השזופות ופאות גדולות השתפלו עד לאמצע כרסו, הוא נח על אחד הספסלים, נראה היה שבא לפוש במקום, חיים שלום קצת תמה שלא ראהו עד עתה, סקרנותו ניצתה בו לדעת מי הוא, הוא הכיר כמעט את כל יושבי מאה שערים בית ישראל וגאולה, לא בשמותיהם אבל את הדיקונאות הכיר היטב, משום מה את הדמות הזו לא ראה מעולם.

נראה היה שגם האבך שמח לראות שהוא מתעניין בו, הוא הושיט לו את ידו השזופה ורמז לו לשבת לידו, לאחר פריסת השלומים החלה שיחה של ממש להתנהל ביניהם. חיים שלום התפלא כי הלה אינו דובר אידיש רק מילים בודדות, גם הן היו טעות אחת גדולה, שפתו הייתה בעברית צחה, האבך הציג את עצמו כחסידי ברסלב שמתגורר בצפת, אמנם ספרדי הוא מדורי דורות אבל אוהב את הלבוש הירושלמי מאד, שמו אריאל אטיאס ובצפת התקרב לפני מספר שנים לחסידות ברסלב, מפעם לפעם הוא מגיע לירושלים כדי ללמוד אצל ראשי ברסלב, היום הגיע ל"מוצא" לכמה ימי נופש בשל חולשה עראית שאחזה בו.

חיים שלום שמח על החברותא החדשה, די היה משעמם לו במקום, עתה נשברה השגרה עם הופעת אותו אטיאס. חיים שלום החל להתעניין בתורת ברסלב, הלה הסכים להרצות בפניו את עיקרי תורת רב נחמן, אך התנצל כי לא יוכל להרחיב עמו, כי בעוד יום או יומיים עומד הוא לעזוב את המקום, אך אם ירצה להמשיך להתעניין, יכול הוא לתת לו כתובת בירושלים, שם יוכל להרחיב את מושגיו אצל מגדולי המבנים בתורת ברסלב.

חיים שלום לקח את הפתק ושמר אותו אצלו.

***

בית משפחת הויזמן היה קרוע ושסוע לחלוטין, בשאלה אך להתייחס אל השידוך. צארטיל הייתה כולה דבוקה בתפילות לשלום חתנה, לא היה יום שלא רצה לכותל המערבי להעתיק על חתנה שיבריא במהרה ושתוכל להקים איתו במהרה, בית נאמן שמושתת על אדני התורה והמסורה, היא שיתפה את חברותיה הטובות ביותר במבצעי התפילה שלה.

מנגד, אמה נקרעה בתוכה, עם מטעני כעס ואיבה שגעשו בקרבה על השידוך שנכפה עליה, היא לא פסקה מלהתפלל שלב בתה יהפך עליה ומוחה יפתח להבין כי חיים שלום אינו הבחור המתאים לה, בשל היותו מלא בסתירות ותהפוכות ובעיקר עצבים חלושים, אך נזהרה לא לטפטף את משנתה הארסית כדי לא לגרום לה לשבר.

היא הייתה חכמה דיה שאסור לעשות לה זאת, אבל לא הפסיקה מלקוות שהזמן יעשה את שלו והיא תבין כי לשוב היא מחכה לו, לפי הברורים החשאיים שעשתה, המחלה בה לוקה חיים שלום צריכה שיקום ארוך מאד ואין בטחונות שלא תחזור

אליו בשעת משבר, היא קיוותה שתתפכח ותהרהר במצבה הנואש, כשתראה סימני דכדוך, יגיע זמנה כ"אם מסורה" לדאוג לה שלא תהיה חלילה וחס עגונה, היא תתחיל לדבר בבית על מציאת פתרון, במצב כזה לא תראה "אמא חתרנית" שמנסה להרוס, אלא אדרבה היא "אמא רחמאית" שמחפשת את הטוב ביותר עבור בכורתה.

אך למרות זהירותה בבית, כלפי בעלה רב משה יוסף נהגה בצורה לא ראויה, היא נשאה עליו כעס רב בשל זה שלא הקשיב לדבריה ולרחשי לבה, היא חשה מהרגע הראשון כי חיים שלום לא מתאים לצארטיל השקולה והמחושבת, יש לו הרבה מצבי רוח קיצוניים, הוא גם פגיע מאד ושוקע בדכדוך על כל פגיעה קטנה בו, מאיזה כיון שהיא מסתכלת, השידוך הזה לא מתאים אפילו לבת פשוטה, לא כ"ש לבתה המיוחדת והמחוננת, אך עושים שידוך כזה ולא חושבים על העתיד?

את כעסיה הייתה מטיפה בשקט, רק בעת שהייתה עמו ונזהרה מאד לא להראות כלפי חוץ, כדי שחלילה וחס לא תהרוס את הבית. היא לא שיערה כמה היא הורסת את בריאותו, לבו של רב משה יוסף היה אכול מבפנים, הוא לא ידע מה טוב ומה לא טוב בשביל בתו, מחד הכיר בערך העצום של חתנו, אך גם הכיר בנפילות שלו, הוא גם ידע עד כמה לא יהיה בריא כשחיים שלום יחוש שחמותו לא גורסת אותו, זה עלול להקרין על שלום הבית בעתיד.

הוא לא ידע אם הוא עושה טוב שלא שם סוף פסוק לשידוך שכבול בכבלי העיגון, הרי כל זמן שלא יתברר לו כי חיים שלום נקי מדעות כוזבות לא יוכל להרשות שתתקיים חתונה, היחיד שיכול לברר את הנושא הוא אפרים זלמן, בשביל זה שלח אותו להיות עם חיים שלום, כדי להמס את הכעס הגדול שלו וגם לתהות על קנקנו.

כשחזר אפרים זלמן לביתו מהביקור הממושך במוצא, ראה רב משה יוסף כי פניו מאד מהורהרות, נראה שהיה תפוס תחת הרשמים של הביקור, הוא לא יכול לשאול אותו דבר, כי האמא לא הייתה בסוד העניינים, היא לא יודעת שהכניסו את אפרים זלמן למבצע חשאי, אם הייתה יודעת זאת הייתה כועסת מאד על המידור. הוא יצטוך להמתין לרגע המתאים.

אלא שהוא לא ידע כי אשתו יותר פקחית ממה שדימה, היא הבחינה כי אפרים זלמן שאינו בעל סודות (כאביו) מהורהר מד, לבה אמר לה שהוא מסתיר משהו, הסקרנות שלה גברה, מה מסתירים ממנה? אך לא רצתה לעשות את הברור כבר עתה כשבעלה נמצא בחדר, אבל בלבה פנימה גמרה לברר את הנושא עד הסוף, היא לא אהבה בית שיש בו סודות, והיה מוחלט אצלה להיות בסוד כל העניינים.

כשראתה את כל בני הבית נמים את שנתם, שאלה את בעלה מה פשר מראהו המהורהר של אפרים זלמן, היא מכירה אותו כאחד שלא שקוע בחלומות, היא רמזה לו שהיא חושדת שרקם תוכניות עם אפרים זלמן מאחורי גבה ותבעה לדעת מה הן התוכניות, היא נקטה ב"שיטת דלילה-אשת שמשוך" ולא פסקה לרגע מהמתקפה.

רב משה יוסף חש שתש כוחו, עד כמה יכול הוא לשאת את המשא הקשה, הוא החליט לשנות את הטקטיקה.

"ציפורה אם את חושבת להרוס את שלום ביתנו, בשל פגיעה ותהיה הנכונה ביותר, הרי את גורמת להרס ואולי אף למוות, תדעי לך כי אני חולה לב לא קל והתוצאות של תגובותיך מקצרות את חיי, אז מה עדיף לך? להיות אלמנה צעירה ולחתן את כל הילדים לבד?!"

זו הייתה הפעם הראשונה שרב משה יוסף חלץ כגיבור את כלי נשקו, הפעם קלע במטרה בעוצמה, ציפורה עצמה לא שיערה את הסבל הרב שהיא מביאה על בעלה. עתה הבינה שחרגה בהתנהגותה מהדרך היהודית, עד לתקרית זאת היה שלום ביתם מושגת על יסודות איתנים ועמד היטב בעת שאביה רדף את בעלה עד חורמה [לאחר הסיבוך הגדול שנגרם בעטיו שכמעט מוטט את עסקיו], באותם ימים עמדה ציפורה כחומה בצורה ולא שעתה לדברי אביה שהמליץ לה "בכל פה" להיפרד מה'ביש גדא מלך השליממזלאכעך" כפי שכינהו, כאשת חבר הסתה את שכמה להיות עמו בכל התקופה הקשה.

לפתע עתה היא זו שחותרת בכל כוחותיה תחת יסודות הבית?

ציפורה נבהלה מעוצמת האחריות שגולל רב משה יוסף כלפי מעשיה, באם תמשך בדרכה הרעה. אך לא יכולה הייתה גם לוותר על טענותיה, היא הייתה משוכנעת במאת האחוזים שהשידוך הוא אסון כבד לצארטיל היקרה, זה שצארטיל רוצה כל כך בשידוך לא מצדיק את המשך. אבל היא צריכה לשנות את הטקט, היא צריכה בצורה עקיפה יותר להביא למיתוק המבוך. השאלה רק איך עושים זאת?

לאחר שעת שתיקה מתוחה בחדר, פצתה ציפורה לסוף את פיה, היא ביקשה את סליחת בעלה על הדרך והצורה בו נהגה כלפיו, ובזה סיימה את דבריה.

מאותו יום הנמיכה את הטון עד שכמעט ולא היה מורגש, אבל לא הפסיקה מלחרוש מזימות. רב משה יוסף הרגיש בחושי המיוחדים כי ציפורה לא שקטה לרגע, היא רק מחפשת את הדרך הנכונה להביא לידי ניתוק השידוך.

***

גם משה יוסף לא טמן ידו בצלחת, הוא חיפש בכל דרך להגיע אל המו"צ כדי שיוכל לשטוח בפניו את דבריו, אם יקבל ממנו הדרך נכונה ידע מעתה לאן הוא צריך לחתור. אם יאמר לו לחתוך את השידוך יעשה בלי שהות, לאחר הפסק של המו"צ לא

יעלה יותר ספיקות ואף המצוקה שהציקה לו כל העת, מה עם הברכה של הרבי הקדוש מאמשינוב, הוא זוכר היטב את הברכות החמות שנתן לו בעת שהתייעץ עמו על השידוך, אבל אם יאמר לו המו"צ שבשל הבעיות החמורות צריכים לפרק את השידוך, יש לו ההלכה שהולכים אחרי בתראה (אחרון) ק' ההלכה בכל מחלוקת הלכתית קשה שההלכה נפסקת כבתראי.

הוא נפגש לצורך זה עם תלמידו המובהק רב ברוך עקשטיין ולחץ עליו לעשות לפנים משורת הדין ולהכניס אותו אל הרב, כי מדובר אצלו בעסקי נפשיות, לאחר מאמצים על אנושיים, הצליח לסדר לו פגישה קצרה עם המו"צ, הוא נכנס בדחילו אליו לחדרו, הרב נראה היה חלוש ביותר, אבל בצלילות הדעת גמורה, רב משה יוסף שטח לפניו בקצרה את הסיפור וביקש הכרעה ברורה בעניין, המצב מסובך לחלוטין ואין שמחה כהתרת הספיקות, עדיף לחתוך מה שיותר מהר, כדי ששני הצדדים יוכלו להשתקם במהרה.

המו"צ ישב בכסאו כפוף מאוד, ניכר היה עליו כי הישיבה אינה קלה עבורו, פניו היו מכווצות מגודל העיון, נראה היה שמוחו הגדול שוקל את כל הצדדים בעיון רב, אי אפשר להכריע בנושא כל ק' עדין, בלי לתת את הדעת על כל ההשלכות. לאחר כחצי שעה של שתיקה עמוקה, השיב תשובה לרב משה יוסף.

"לבי אומר לי שמחיים שלום יהיה לך עוד הרבה נחת, אני לא יכול לומר לך מהיכן אני לוקח זאת, אבל יש מה שאנו מוצאים הרבה בדברי רבותינו הקדושים ז"ע "לבי אומר לי" אף אני אומר לך, אין צורך להזדח, צארטיל שלך בת 19 ולא איחרה את העת, מה עוד שהיא כל הזמן מתפללת על החתן שיבריא ושישוב לדרך התורה והמסורה, בשבילה זהו השידוך, הוא לא נכפה עליה כלל, ואין לה טעות בדבר, חיים שלום הוא בחור יקר אלא שהשתבש לא במעט בשל חבורת "מסלפי התורה".

אתה צריך להסביר לבני ביתך שיחז'ו, כי אם הרבי הקדוש מאמשינוב ה' ישמרהו ויצילהו מכל פגעי המלחמה, נתן לך את ברכת הדין, זה אומר שפעלת כחסידי ולא הפעלת עליה לחצים בשל אינטרסים אישיים. לכן עליה כאשת חבר, לכופף את ראשה ולומר הן ומקודש מקודש!

ק' היא דרכה של האשה הישראלית, עליה אומרת הגמ' "איזו אשה כשרה שעושה רצון בעלה" אם מדובר שהבקשות הן מובנות, מה השבח הגדול שעושה רצון בעלה? ק' דרך כל אדם שמה שמבין הוא עושה. אלא ודאי מדובר באשה כשרה שצריכה להתגבר על הרצונות והמאוויים האישיים, על זה משבחת הגמ' את האשה שיודעת לכופף את דעתה ומסכימה עם בעלה, גם כשנדמה לה שהוא טועה, אבל מכיון שיודעת שהוא עושה זאת לא בגלל שרוצה לשלוט עליה אלא כי הוא עושה מה שמבין שק' הוא רצון התורה!

בנידון שלנו, לא פסקת מלהתייעץ ולא עשית דבר על דעת עצמך, לפיך עליה כעת להשתדל לקבל את ההכרעה, בפרט שאין המדובר בלסגור שידוך אלא להיפך, רק בשב ואל תעשה, אני מאמין שבקרוב נראה באופן הברור ביותר את האמת'.

לאחר עוד מילות ברכה נפרד ממנו רב וועלוויל באיחולים חמים שהכל יסתדר על הצד היותר טוב.

בלילה סיפר רב משה יוסף לציפורה בהרחבה רבה את פסק ההלכה של המו"צ, נראה היה שציפורה מתקשה לקבל את ההחלטה, היא הורידה דמעות רבות והתכנסה לתוך עצמה, מאותו יום פסקה לדבר על הנושא, אבל לא הייתה אותה אשה שמחה כפי שהייתה עד עתה, כושרה המסחרי ירד פלאים, לא אחת עשתה טעויות שממש סיכנו את יציבות החנות, עד שלא הייתה לרב משה יוסף ברירה, הוא נאלץ בשל המצב המסחרי הקשה ליטול את המושכות.

***

אפרים זלמן החל לבקר את חיים שלום יותר בתדירות, חיים שלום שמח מאוד עם גיסו, השיחות עמו הועילו מאוד, בעיקר הוא למד איתו את מסכת עירובין, אפרים זלמן היה מעביר לו את יסודות הלימוד שקיבל מהגאון רבי ישראל יצחק רייזמאן, חיים שלום גילה עולם חדש שלא היה כל ק' ידוע לו, עולם הפסיקה וההוראה, זה מצא חן בעיניו מאוד עד שביקש מאפרים זלמן שימליץ עליו לרב רייזמאן, הוא מוכן ללמוד בנפרד כדי שלא להרגיז את המחנות.

הידיעה הזו התקבלה בשמחה עצומה אצל רב משה יוסף, הנה חתנו מחפש אתגר לימודי חדש, אם היה מושפע לרעה מחבורת המשיחיסטיים לא היה נמשך ללימודי הוראה, זה דורש המון התמסרות ויגיעה, אם בנוסף ימשיך בלימוד העיון עם רב ברוך עקשטיין הרי יהיה לו סדר יום מלא וממילא לא יתעסק בשטויות.

הוא דיבר עם רב ישראל יצחק שיקבע שיעור נפרד עם חתנו למשך שעה וחצי ביור'ד הלכות תערובת, זה יתן אתגר רציני לחיים שלום ולאחר שכבר שמע מאפרים זלמן כי החברה גירשה את חיים שלום חזרה אליו שלווה הנפש, הוא חיכה בקוצר רוח לרגע שחיים שלום ישוב לירושלים, כדי לחדש את הקשר עמו, בדעתו היה לחכות שנה נוספת עד לעריכת הנישואין, שנה יש בה י"ב חודשים והיא משקפת פרק זמן בו יש את כל האירועים של השנה (ולכן מי שחלה במחלה שיש בה חשש טריפות, אם חי מעט יותר מ"ב חודשים כנראה שלא ימות) אם יהיו שינויים יוכל לבדוק אותם בעין בוחנת.

ציפורה שמעה את דבריו אבל לא הגיבה כלום, כביכול זה נוגע למישהו אחר, מרגע שהמו"צ התערב לטובת השידוך הייתה שבורה ורצוצה, אף אחד לא מבין אותה ואת פחדיה הנוראים, החושים החדים שלה מאותתים לה ללא הרף שעומדת להתרגש צרה איומה, אם השידוך יקום ויהיה, היא אפילו לא יודעת על מה בדיוק להצביע, היא הייתה בטוחה בתחושות שלה ולרגע לא

נסוגה מעמדתה העקרונית כי חיים שלום הוא "מקח טעות" הוא לא מתאים לצארטיל המיוחדת שלה משום בחינה. היא כבר התכוננה לרגע של אחר כך, בכיליון עיניים.

היה לה אפילו מחשבה על איזה בחור שיתאים לצארטיל, הבן של השכנים שלהם, מנחם פיליפ, בוגר ישיבת "חיי עולם" עליו אומרים הבריות "צום ג-א-ט או צום לייט" (טוב לשמים ולבריות) בחור יסודי לבוש בבגדים נקיים תמיד, גבה קומה וחינני להפליא, תמיד הוא עם חיוך נעים על שפתיו, מקדים בשלום כל אחד, אין מי מהשכנים שאינו חש כלפיו חיבה.

המידות שלו הן מיוחדות במינן "אויסנאם" (מיוחדים להפליא) כך ציינו כל מכיריו, הוא נחשב גם לבחור למדן ומתמיד, כך שמעה מכמה שכנות שידעו לציין את מעלות בן השכן, אמנם הוא לא מגיע לקצה זרתו של חיים שלום בתחום הכשרונות, אבל האם כשרונות זה העיקר? "דרך ארץ קדמה לתורה" צריכים בעל שהוא בראש וראשונה בעל מידות טובות וגם בעל יציבות שלא נתון להשפעות שמסיתות אותו לכל רוח ואת זה מכיל מנחם פיליפ.

אבל מה עושים שהכל זה רק חלומות, כי מי אומר שהבחור הזה ירצה את צארטיל כ"עזובת שידוך" הכתם של עזיבת שידוך הוא לא פשוט. היא לא צריכה ללכת רחוק, בבניין ממולה מתגוררת משפחת ערבליך יש להם בת מיוחדת במינה שעזבה שידוך לפני שנתיים, מאז היא מקבלת סחורה סוג ב' או יותר נכון ג' ד'.

אם כשהייתה בשידוכים קיבלה הצעות רבות בהתאם למעמדה, משפחה יחסנית מאוד ובעלת נכסים, האבא נחשב לאחד הסוחרים המוצלחים ביותר בירושלים בתחום המזון, אבל ברגע שהפכה להיות שידוך עזוב (החתן ירד מהדרך הישרה ונהיה אחד מפעילי הלח"י האקטיביסטיים ביותר, הוא ישב גם בכלא הידוע לשמצה "קישלה" לא היה חסר שיעלה לגרזום, אלמלי שלוחמי לח"י הצליחו לחלצו ברגע האחרון, לפני שנפסק דינו למיתה בתליה) מאותו רגע ירדו מניות הכלה לשעבר, בחור טוב לא אבה לשמוע שידוך עזוב, זה ממש פגיעה חמורה במעמדו, למה שישכים לקחת בחורה עזובת שידוך, כשיכול לקחת בחורה חלקה בלי כל "בלעטלאך" (עלים שפוגמים בהדר האתרוג)

מי יתקע כף לידה כי אותו מנחם פיליפ יסכים לקחת את צארטיל עם כל מעלותיה, מה עוד שהיא עדיין לא נכנסה לשוק, היא צריכה קודם לעזוב את השידוך וצריכים להמתין פרק זמן עד שתיכנס לשוק לאחר הטלטלה שתעבור בעצם עזיבת השידוך, מי יערוב לה שעד לאותו פרק זמן מנחם לא יחטף?

ציפורה היא לא אשה פתיה, את כל החשבונות הללו היא יודעת, אבל מה לעשות שהרצונות שלה משתלטים עליה, היא לא יכולה להפנים כי תהיה שוויגער של בחור חולמי כזה. השם שלו יצא לחרפה ברחוב ככל שמחלת הנפש שלו תחריף, מי ירצה אח"כ לגשת אל אפרים זלמן הבא אחריה בתור וליתר ילדיה כשיש חתן כזה במשפחה?

אם לכל הפחות הייתה יכולה להשיח את צערה בפני מישהו היה רווח לה, אבל מרגע שהמו"צ פסק את פסקו, מרגישה היא כלואה, איש אינו מבין את רגשותיה, היא לא יכולה לדבר עם בעלה שמתבצר בעמדה שלו וסובר שהוא צודק במאת האחוזים, מרגיז אותה שצארטיל עיוורת לחלוטין ולא מבינה לאיזו שוחה עמוקה עומדת היא ליפול, כל יום היא נוסעת לכותל ומעתירה תפילות ובקשות לשלום חתנה היקר. אפרים זלמן קורן מאושר מהקשר החדש שיש לו עם חיים שלום, הוא נוסע אליו פעמיים בשבוע וחוזר עם סיפורים מופלאים על חיים שלום, כולם קושרים נגדה קשר ודעתה אינה נחשבת, אין אשה אומללה יותר ממנה.

***

אולי אתה נוסע איתי לירושלים מציע אריאל אטיאס לחיים שלום, יש מישהו שמגיע עם רכב לקחת אותי מכאן, אם תרצה תוכל להצטרף, אם תרצה תוכל להגיע אל רב נחמן נתן הירש שאצלו אני לומד את תורת רבי נחמן, הוא יודע את כל תורת מהר"ן מברסלב, כך תוכל להיות מהחבורה הקדושה שלנו. ברגע שתהיה חסיד ברסלב, תבין מה זו עבודת ה', לדעתי תוכל להגיע רחוק מאוד, אולי תהיה אתה בעצמך "מנהיג החבורה" לפי מה שאני רואה עליך, אתה תגיע רחוק מאוד, אולי תזכה גם להגיע לקבר הקדוש בעירייה "אומן" ולהשתטח על קברו, אתה יודע שרבינו הקדוש הבטיח שמי שישטח על קברו לא ימות בלי שישוב בתשובה שלימה, לדעתי כדאי לך להצטרף אלי לנסיעה, היא תסלול לך דרך חדשה, אתה לא תפסיק להודות לי על כך.

חיים שלום היה נבון, מצד אחד הוא מאוד רוצה להצטרף, המסתורין טבוע בדמו, יש לו הרגשה ש"תורת ברסלב" תעשה לו טוב, למעשה אין לו כיום שום אחיזה בחצר חסידית, אמשינוב כנראה כלתה רח"ל ביקוד השואה האיומה, בירושלים אין עדיין חצר חסידית מבוססת, תושבי ירושלים ברובם פרושים, יש אמנם כמה קרלינאים וגם את המסתופפים אצל השומר אמונים, אבל הוא לא נמשך אליהם, אבל ברסלב נראית לו חסידות מושכת מאוד, הם מגיעים בשאיפותיהם למקומות הכי רחוקים ולזה הוא כל כך נמשך.

אבל מאיך אמו לא יודעת מכלום, אם יסע בפתאומיות יעורר מחדש את כל הפחדים שלה, היא חושדת אותו בניהול חיים מסתוריים, אם בתקופה האחרונה נרגעה בשל מצבו, אם יעשה עכשיו את הצעד הפיזי ישיב את כל החשדות עליו, למה שיעשה מעשה נואל שיכול לגרום לו ולה להרבה צער.

"אני מבין שאתה עדיין לא בשל להצטרף, הגיב אריאל חד העין, אין דבר, תשמור על הכתובת שמסרתי לך, היא תבוא לך לשימוש באחד הימים".